

*Hoe dat Artus wesende inden foreste ende bosch, besprongen was
van een ander wonderlike ende vervaerlike beeste, die
welcke hi oec verwan ende versloech.*

Capittel .lv. ¹

[g6va] Als ² Artus hem selven ontsleghen ³ sach van dier beesten, soe bedancte hi Gode met goeder herten. ⁴ Ende alst quam dat den avont ghenaecte ⁵ ende dat hi uut den foreste niet en conste geraken, recht oft hi van allen dien dage niet vander stede verporret en hadde, so was hi seere tonvreden als die ghene die van [g6vb] allen den daghe niet ghegeten en hadde. ⁶ Mer sijn vertroesten was dat hi peinsde opten gloriosen sinte Jan Baptiste, ⁷ die lange inder wildernissen was wortelen etende, ende hem dochte dat hi seer ongevallich ⁸ ware en mocht hij hem niet een wile liden met sulcke lijftocht. ⁹ Aldus begonste hi te soeken doer dat forest, ende hi at [h1ra] cruyt ende wortelen sulke als hij daere vant mit soe groote appetite omme den hongher die hi hadde, also dat hi nie cappoen ¹⁰ in sijn lant ghegheten en had dye

-
1. ☞ Comment Artus estant en la forest fust assailly dune aultre merueilleuse beste de la quelle il fut victorieux Le .lv. chapitre
 2. Jan van Ghelen 1576: DOen
 3. ontsleghen: verlost
 4. [f1v] QVant Artus se vit quitte de celle beste il regracia nostre seigneur de bon cueur
 5. Jan van Ghelen 1576: nakende wort
 6. et quant vint vng petit sur le tart et quil ne se trouua pas dehors de la forest non plus que sil ne se fut bouge dune place il fut moult desplaisant comme celuy qui tout le iour nauoit menge.
 7. Johannes de Doper [*Marcus* 1, 1-8], die in de woestijn van de Jordaan vallei van sprinkhanen en wilde honing leefde. — Het is typisch voor het middeleeuwse Christendom dat personages in romans hun persoonlijk lijden relativeren door te denken aan het lijden van personen uit de heilsgeschiedenis, met name aan Jezus, die omdat hij én onschuldig was én ook God was, erger leed dan enig mens ooit geleden heeft of zou kunnen lijden. De middeleeuwer denkt inimmers hiërarchisch: Hoe hoger iemand is, des te groter diens lijden.
 8. ongevallich: (hier) onhandig, klunzig
 9. mais son reconfort estoit quant il pensoit ou glorieux saint iohan baptiste qui long temps auoit este au desert mengeant racines et luy sembloit quil seroit bien meschant sil ne pouoit viure vne espace de temps de telz viures — hem ... liden met sulcke lijftocht: zich hiermee in leven houden
 10. cappoen: gecastreerde haan, vetter en vleziger, en daarom smakelijker dan een kip.

hem beter dochte.¹¹

Ende alst nacht woerde, soe clam hi op eenen [cleynen]¹² boem om die vrese vanden wilden¹³ beesten.¹⁴ Alsoe dat hi ontrent der middernacht als die mane geresen was ende claer scheen een vreselic dinck¹⁵ hoerde tot hem comen [van]¹⁶ verde dat alsoe grooten gescal¹⁷ maecte al inden foreste dattet wonderlick was aen te horen, want alle dat gheene dat hem te gemoete quam, werp hi ter aerden, ende het quam also lude briesschende¹⁸ dattet geluyt doer Artus oren sneet.¹⁹

Als Artus dit wonder hoerde, soe segende²⁰ hi hem ende beval hem selven Gode, ende hi badt Hem dat Hi bi Sijnre goedertieren [barmhertic]heyt²¹ sijn beschermer ende voervechtere²² woude sijn teghens dye beeste die hi hoerde comen.²³ Ende ter wijlen dat hi hem selven Gode bevelende was, soe quam dese wo[n]derlijcke²⁴ beest tot den boom daer hi op gheclommen was, ende si sloech mit haren sterte

11. Si commença a chercher par la forest et commença a menger herbes et racines telles quil les trouuoit par si grant appetit (pour la fain quil auoit) que oncques il nauoit menge en son pays chappon qui meilleur luy semblast

12. [cleynen] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

13. Jan van Ghelen 1576: stommen — wat een betere vertaling is van “mues”.

14. et quant la nuyt vint il se mist sur vng petit arbre pour la doubte des bestes mues

15. dinck: wezen

16. [van] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

17. gescal: lawaai (tijdens het voortbewegen)

18. “briesschende” (brullen) is de ongelukkige vertaling van “sifflant” dat ‘sissen’ / ‘fluiten’ betekent. De middeleeuwse lezer zal begrepen hebben dat het hier om een draak alias serpent (slang) gaat.

19. Ainsi comme a la mynuit que la lune estoit leuee belle et clere il oyt vne chose venir de loing qui faisoit si grant bruit en la forest que merueilleuse chose estoit de lescouter Car en son chemin tout ce quelle encontroit mettoit par terre et si venoit sifflant si hault que son sifflement trespercoit les oreilles de artus

20. segende hi hem: sloeg hij een kruisteken

21. Homburch [1510]: goedertierenheyt — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

22. voervechtere: iemand die voor jou in het strijdperk treedt — Het is voor Artus overduidelijk, gelet op plaats en tijd, dat het hier om een ‘hels’ wezen gaat, dat hij niet de baas zal kunnen zonder Gods hulp.

23. Lequel quant il oyt ceste merueille se commença a seigner soy recommandant a dieu en luy depriant que par sa debonnaire clemence luy voulsist estre deffenseur et champion contre ceste beste quil oyoit venir

24. Homburch [1510]: wouderlijcke

teghe[n]²⁵ den boom, die niet seer grof²⁶ en was, dat hi mitten scudden ter aerden viel.²⁷

Al hadde die schamel Artus vreesse doe hij ter aerden lach, en laet u des nyet verwonderen.²⁸ Ende ick gelove dat hi wel in sijn conincrijke wilde²⁹ gheweest hebben, van daer hi uut ghesceyden was.³⁰ Ende hi badt Gode dat Hi sijn siele ontfanghen wilde in Sijn hemelrijcke, want hi meende dat syn la[e]ste³¹ ende uuterste daghen ghecomen waren.³² Mer hi, als een vrome³³ rydder, nam sijn swaert in sijn handen om hem selven te verweren of dat sake ware dat die beeste hem besprongen³⁴ hadde, want hi en hadde gheenen wille om haer eerst te bespringhen.³⁵

Dese beeste was doer geleden,³⁶ waer [h1rb] of dat Artus seer blijde was.³⁷ Mer si en beide niet langhe, si en keerde weder ende si quam hem bat naerder, hem om gaende ende becingelende.³⁸ Doe dede si hem drie oft vierwerf om drayen, alsoe dat hi viel tegen eenen boom dat hem dat herte dochte borsten.³⁹ Artus en was niet soe haest op

25. Homburch [1510]: tegheu

26. grof: dik

27. Et ainsi quil se recomandoit a nostre seigneur ceste beste merueilleuse vint deuers larbre sus quoy il estoit monte. et frappa de la queue si fort contre larbre qui nestoit pas gros que du branle il cheut a terre

28. Quant le poure artus se trouua bas il eut paour ie nen suis pas esmerueille

29. Jan van Ghelen 1576: hadde willen (gheweest hebben) — wat een strakkere vertaling is van “eut ... voulu estre”

30. Et crees quil eut bien voulu estre en son royaulme. dont il estoit party.

31. Homburch [1510]: laste

32. mais comme vaillant cheualier pryant dieu (cuidant que ses derniers iours fussent venus) quil voulsist receuoi[r] son ame en son saint paradis

33. vrome: moedige

34. besprongen: aangevallen

35. et mist la main a lespee pour soy deffendre se la beste lassailloit Car nulle volunte nauoit de luy liurer le premier assault

36. doer geleden: aan hem voorbij gegaan

37. La beste estoit passee outre dont artus fut moult ioyeux.

38. mais guaires nattendit quelle ne retourmast et sapprocha de luy en lenuironnant

39. Puy le fist tourner troys ou quatre tours et lenuoya cheoir contre vng arbre si durement que a peu que le cueur ne luy creua.

ghestaen, die beeste en was ter stont bi hem.⁴⁰ Doe velde⁴¹ hi hem selven aen eenen boom, ende als die beeste hem waende te slaen met sinen sterte, soe gheraecte si den boom, also dat si hem niet seer en hinderde.⁴² Mer si hadde tanden also lanc ende soe scerp dattet wonder was, waer bi dat si hem dwanc in sulcker wijs dat hi niet teghen en soude gehouden hebben, en hadde dye boom daer nyet gheweest daer hi hem aen onthielt, want hi was op dier tijt also seer gewondet dat hi niet gheheels en hadde aen al sijn lichaem.⁴³

Hi verweerde hem seere ende gaf haer veel groote slagen, mer haer vel was alsoe hart dat hi haer geensins hinderen en mochte.⁴⁴ Den stanc van haer hinderde Artus [veel]⁴⁵ meer dan alle dat andere.⁴⁶ Maer als hi sach dat die beeste van gheen slaghen vervaert en was ende dat si noch soe versch⁴⁷ was als si voer dat ghevecht was, soe begonste hij aen onsen Heere te roepen, Hem biddende dat Hi doch medelijden hebben wilde mit Sijnre creaturen, ende hi seide: “O alder liefste geselle, om dinen wylle sal ic nu op desen dach mijn leven eynden.⁴⁸ Maer had ic di ghesien voer mijn doot, soe soude ic dat ander deel⁴⁹ van minen leven te huechliker eynden.”⁵⁰

40. Artus ne fut pas si tost redresse que la beste ne fut incontinent aupres de luy

41. velde hi hem selven aen eenen boom: zocht hij dekking achter een boom

42. Et luy comme sage se coucha contre vng arbre. et quant la beste le cuidoit ferir de sa queue elle assenoit l'arbre par quoy ne luy pouoit greuer si peu que rien

43. Mais elle auoit les dens longues et trenchantes a merueilles par quoy elle estraignoit tellement artus que se neust este l'arbre entour du quel il se tenoit il ny eut riens arreste Car deia il estoit si fort naure quil nauoit sus son corps rien du monde qui fut entier

44. Il se reuengoit vaillamment et luy donnoit de grans et lours coups. Mais elle auoit si dure peau que nullement ne la pouoit dommager.

45. [veel] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

46. La puantuer delle tant seulement greuoit autant artus que tout le demourant

47. versch: nog vol energie

48. Lequel quant il vit la beste et que pour rien quele eut fait elle estoit encor aussi freche comme deuant la meslee. il commença a reclamer nostre seigneur en luy priant quil voulsist auo[ir] pitie de sa creature [f2r] Et disoit ha mon tresdoulx seigneur et compaignon par ta cause finerai ge au iour dhuy ma vie

49. dat ander deel: de rest

50. Mais se ie teusse veu auant ma mort. ie finasse le surplus de ma vie plus voluntiers.